

Elinvoimaa ja kasvua Etelä-Savoon

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023-2024 ja
edunvalvonnan painopisteet

Maakuntahallitus **20.2.2023**

Sisältö:

1 Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023-2024 - Askeleita ja kehittämispolkuja maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamiseksi

Etelä-Savon kehittämistä ohjaavat suunnitelmat
Etelä-Savon maakuntaohjelman 2022-2025 tavoitteet ja painopisteet
Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategia 2022-2027
Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023-2024

2 Maakunnan edunvalvonnan painopisteet

Edunvalvontaa elinvoimaisen Etelä-Savon puolesta
Yhteenveto Etelä-Savon edunvalvonnan painopisteistä
EU- tason edunvalvonnan painopisteet
Kansallisen edunvalvonnan maakunnalliset tavoitteet ja kärjet
Kuntien ja kaupunkien tavoitteet ja tuettavat hankkeet

Saatteeksi

Elinvoimaa ja kasvua Etelä-Savoon on **asiakirja, joka koostuu maakuntaohjelman toteutussuunnitelmasta vuosille 2023-2024 sekä maakunnan edunvalvonnan painopisteistä**. Yhdessä ne muodostavat maakunnan yhteisen tahdonilmauksen niistä toimista, joilla tulevina vuosina tuemme Etelä-Savon elinkeinoelämän uudistumista ja kilpailukykyä, asukkaiden ja ympäristön hyvinvointia, maakunnan parempaa saavutettavuutta sekä tuloksekkaampaa omaa tekemistä ja yhteistyötä.

Etelä-Savon maakuntastrategian visio vuoteen 2030 on **Puhtaasti Paras!** Visio ilmentää maakunnan runsaiden luonnonvarojen ja rikkaiden luontoarvojen vastuullista hyödyntämistä. Alueen kilpailukyky, elinvoima ja myönteinen imago pohjautuvat kestäväan elinkeinotoimintaan, osaamiseen sekä asukkaiden hyvinvointiin ja hyvään elinympäristöön.

Etelä-Savon maakuntaohjelma 2022-2025 sisältää maakunnan mahdollisuuksiin, tarpeisiin ja erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät kehittämiskokonaisuudet ja muut olennaiset toimenpiteet maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tämän asiakirjan ensimmäinen osa on **maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma vuosille 2023-2024**. Se korvaa aikaisemmin lakisääteisenä valmistellun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman. Vuonna 2021 voimaan tullut uusi aluekehityslainsäädäntö ei enää velvoita maakuntia toimeenpanosuunnitelman laatimiseen. Toimeenpanosuunnitelman tarkoitus tässä asiakirjassa on edellisten suunnitelmien tapaan koota keskeisimmät maakuntaohjelmaa toteuttavat hanke- ja toimenpide-esitykset sekä painopisteet, joihin kansallista ja EU:n rahoitusta kohdennetaan. Esitystapa on aikaisempiin suunnitelmiin nähden tiiviimpi ja käsittää ne kärkitoimet, joiden toteutumista erityisesti pyritään maakunnassa edistämään. Toimenpiteiden valinnassa painottuvat toimet, joiden toteuttamisessa maakunnan omilla toimijoilla on keskeinen rooli. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa.

Toimenpanosuunnitelmaa ja maakuntaohjelman toteuttamista täydentää maakunnan edunvalvonta (toinen osa). **Edunvalvonnan painopisteet** kattavat ne maakunnan kehittämisen kannalta keskeiset toimenpiteet, joiden toteutuminen edellyttää valtion rahoitusta ja maakunnan ulkopuolella tehtäviä päätöksiä omien kehittämistoimien lisäksi. Useimmilla toimenpiteillä on välittömiä vaikutuksia valtion talousarvioon seuraavaa budjettivuotta koskien. Osa asioista ja hankkeista on luonteeltaan edunvalvonnallisia tai lainsäädännöllisiä aloitteita, joiden edistyminen edellyttää suunnittelua ja pidemmän aikavälin vaikuttamistyötä hallitusohjelmiin ja EU:n päätöksentekoon.

Asiakirja on laadittu laajana yhteistyönä ja osallistavana prosessina. Maakunnan kehittämisessä eri osapuolten yhteistyö ja samojen tavoitteiden edistäminen on ensiarvoisen tärkeää.

1 Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023-2024

Askeleita ja kehittämispolkuja maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamiseksi

Etelä-Savon kehittämistä ohjaavat suunnitelmat

Maakunnan kehittämislinjaukset määritellään aluekehityslain mukaan maakuntasuunnitelmassa eli maakuntastrategiassa, maakuntakaavassa ja maakuntaohjelmassa.

Etelä-Savon maakuntastrategia linjaa kehittämisen kärjet ja niille asetetut pitkän aikajänteen tavoitteet vuoteen 2030. Maakuntastrategian kärjet ovat **metsä, ruoka ja vesi**. Näissä kärjissä maakunnalla on suhteellinen kilpailuetu Suomessa ja Euroopassa. Osaavat ihmiset, uudistuvat yritykset, kehittyvä toimintaympäristö, digitalisaatio ja hyvä saavutettavuus ovat keskeisimpiä kasvun ja elinvoiman tekijöitä.

Etelä-Savon – Saimaan maakunnan visio vuoteen 2030 on **Puhtaasti Paras!** Visio ilmentää maakunnan runsaiden luonnonvarojen ja rikkaiden luontoarvojen vastuullista hyödyntämistä. Alueen kilpailukyky, elinvoima ja myönteinen imago pohjautuvat kestävään elinkeinotoimintaan, osaamiseen sekä asukkaiden hyvinvointiin ja hyvään elinympäristöön

Maakuntaohjelma on maakuntastrategian toimeenpanon keskeinen työkalu. Etelä-Savon maakuntaohjelma 2022-2025 sisältää välineet ja suuntaviivat Puhtaasti paras! Etelä-Savo 2030 -strategian toteuttamiseen. Maakuntaohjelma sisältää myös Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian vuosille 2022-27.

Etelä-Savon maakuntastrategia, tavoitteet 2030

Etelä-Savon maakuntaohjelman 2022-2025 tavoitteet ja painopisteet

- Toimivat hyvinvointipalvelut
- Asukkaiden osallisuus ja yhteisöllisyys
- Ilmiömainen kulttuuri ja kulttuurikäsitteen muutos
- Elinympäristön puhtaus ja turvallisuus
- Saimaan ainutlaatuiset luonto- ja kulttuuriarvot
- Uudistuva yhdyskuntarakenne

HYVINVOIVAT IHMISET JA HYVÄ YMPÄRISTÖ

**Ilmastonmuutoksen uudet
ratkaisut, arjen sujuvuus,
kalkki mukana, kulttuurista
virtaa, vastuullisuus,
vähemmällä enemmän ja
puhtaammin**

UUDISTUVAT ELINKEINOT JA TKI-TOIMINTA

**Kilpailukykyiset yritykset,
innovatiivinen TKI-toiminta ja
vihreä kasvu, osaava työvoima**

- Monipuoliset, alueen kehitystä ja työelämää tukevat koulutus- ja tki-mahdollisuudet sekä osaamistarpeiden ennakointi yritysten ja yhteiskunnan tarpeisiin
- Metsä, Ruoka, Vesi – vahvat klusterit ja TKI-alustat, yritysten liiketoimintaosaaminen, digitaalisuus
- Kiertotalous ja uudet vähähiiliset energiaratkaisut
- Uudet puupohjaiset tuotteet ja puunjalostuksen prosessitekniologiat, puurakentaminen
- Kestävät vähähiiliset ruokajärjestelmät, jatkojalostus ja brändäys, luomu
- Saimaa kehitysalustana – yhdessä lisää bisnestä ja hyvinvointia
- Puhtaan veden teknologiat, vesikiertotalous ja vesiliiketoiminta

- Vahva profiloituminen Suomessa ja kansainvälisesti
- Yhteistyöhakuinen Etelä-Savo on arvostettu ja haluttu kumppani
- Oikea-aikainen ja vaikuttava viestintä – oma erityislaatuisuus ja vahvuudet näkyviin
- Yhteinen tahto ja tulokellinen yhdessä tekeminen
- Järjestötoiminnan vahva osallisuus

TULOSELLINEN OMA TEKEMINEN JA YHTEISTYÖ

**Aktiivinen viestintä,
laaja näkyvyys ja tunnettuus,
Etelä-Savo osana kansallisia ja
globaaleja verkostoja**

HYVÄ FYYNINEN JA DIGITAALINEN SAAVUTETTAVUUS

**Toimivat liikenne- ja
viestintäyhteydet, sujuvat
liikenne- ja digipalvelut**

- Asukkaiden ja yritysten tarpeisiin vastaava liikennejärjestelmä
- Vaikuttaminen valtion väyläverkon kehittämiseen ja ylläpitoon
- Alemman tieverkon korjausvelan vähentäminen
- Tavoitteellinen tietoliikenneverkko ja digitaaliset palvelut mahdollistavat monipaikkaisen asumisen ja työnteon

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategia 2022-2027

- Etelä-Savon maakuntaohjelma 2022-2025 sisältää myös Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian vuosille 2022-2027
- Älykkään erikoistumisen strategia kuvaa Etelä-Savon tunnistettuja vahvuuksia, joista maakunnan kasvu ja kehitys ponnistavat.
- Älykkään erikoistumisen strategia on myös maakunnan kansainvälistymisstrategia.
- Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategia koostuu viidestä varsinaisesta painopistealueesta sekä neljästä läpileikkaavasta teemasta.

Kuva 7. Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian 2022-2027 kehittämiskärjet ja läpileikkaavat teemat.

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2023-2024

Maakuntastrategian linjausten pohjalta laadittu maakuntaohjelma on strategian toimeenpanon keskeinen työkalu. Nelivuotisessa ohjelmassa tarkennetaan aluekehittämisen tavoitteita ja niiden toimeenpanoa lähivuosina. Ohjelma sisältää painopisteet ja keskeisimmät toimenpiteet, joilla viranomaiset ja muut tahot yhdessä kehittävät maakuntaa. Ohjelmaa toteuttamalla Etelä-Savo etenee kohti pidemmän aikavälin tavoitteitaan.

Etelä-Savon maakuntaohjelman 2022-2025 tavoitteet ja painopisteet ovat:

- 1. Uudistuvat elinkeinot ja TKI –toiminta.**
- 2. Hyvinvoivat ihmiset ja hyvä ympäristö**
- 3. Hyvä fyysinen ja digitaalinen saavutettavuus**
- 4. Tuloksellinen oma tekeminen ja yhteistyö**

Seuraavassa esitetään vuosien 2023-2024 aikana Etelä-Savossa priorisoitavat kärkitoimenpiteet maakuntaohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja maakunnan elinvoiman kehittämiseksi.

Toimenpiteet käsittävät aiempien lakisääteisen toimeenpanosuunnitelmien tapaan keskeisiä maakuntaohjelmaa toteuttavia hanke- ja toimenpide-esityksiä. Toimenpiteiden toteuttamisessa maakunnan omilla toimijoilla on keskeinen rooli ja niiden valinnassa on huomioitu jo meneillään olevat toimenpiteet, sidosryhmien esiintuomat ja tiedossa olevat suunnitelmat sekä uuden EU-ohjelmakauden ensimmäisessä rahoituskaudessa rahoitettavat hankkeet.

EAKR, ESR+ ja JTF -hankerahoituksen lisäksi toimenpiteitä on mahdollista toteuttaa myös muiden rahoitusvälineiden kautta (mm. CAP, Business Finland, kansallinen hankerahoitus).

Uusiutuvat elinkeinot ja TKI –toiminta

Etelä-Savon elinkeinojen uusiutumista ja TKI-toiminnan vahvistumista tuetaan vuosien 2023-2024 aikana erityisesti maakunnan elinkeinotoimintaa ja kasvun vetureina toimivia kärkialoja ja TKI-rakenteita vahvistamalla ja kansainvälistämällä. Tavoitteena on toimenpitein vahvistaa erityisesti maakunnan strategisia kärkialoja ja niiden ympärille syntyneitä osaamis- ja kehittämisalustoja sekä edesauttaa Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian mukaisten kärkialojen klusteroitumista. Venäjän hyökkäyssodan seurauksena syntyneen energiakriisin vuoksi korostuvat myös toimenpiteet, jolla edistetään kiertotaloutta ja vähähiilisiä energiaratkaisuja, energiaomavaraisuutta sekä uusiutuvien energialähteiden ratkaisujen kehittämistä ja käytön edistämistä maakunnassa.

Muuttuneen toimintaympäristön oloissa tuotantopanosten omavaraisuuden merkitys ja huoltovarmuuden vahvistaminen nousee laajemmaltikin esille.

Kärkitoimet vuosina 2023-2024:

Monipuoliset, alueen kehitystä, ja työelämää tukevat koulutus- ja TKI-mahdollisuudet sekä osaamistarpeiden ennakointi yritysten ja yhteiskunnan tarpeisiin

- Etelä-Savon TKI – tiekartan laatiminen ja sen toimeenpanon käynnistäminen
- Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen ja kansainvälisten osaajien houkuttelu ja kiinnittäminen alueelle

Metsä, Ruoka, Vesi – vahvat klusterit ja TKI-alustat, yritysten liiketoimintaosaaminen, digitaalisuus

- Maakunnan vetovoiman lisääminen yritysten sijoittumiskohteena ja yrittäjyyden edistäminen erityisesti kasvuyrittäjyyttä, yrittäjyyskoulutusta ja -kasvatusta tukemalla
- Etelä-Savon älykkään erikoistumisen kärkien klusterien muodostumista ja vahvistamista (ml. kansainvälistymistä) tukevat toimenpiteet (erityisesti metsä, matkailu ja hyvinvointi, joissa ei vielä klusteria/virallinen klusteristatus (ECCP) vielä puuttuu)
- Edistetään digitaalisuuteen ja tekoälyyn pohjautuvien ratkaisujen vähähiilisyyttä ja korvataan olemassa olevia tuotteita ja palveluja uudella ratkaisulla.

Kiertotalous ja uudet vähähiiliset energiaratkaisut

- Maakunnan vihreän siirtymän ja energiatuotannon visiotyö
- Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen ja kiertotalouteen pohjautuvien innovaatioiden edistäminen
- Ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvät konkreettiset ratkaisut
- Energiaomavaraisuuden nostaminen ja uusiutuvien energianlähteiden ratkaisujen kehittäminen ja käytön edistäminen

Uudet puupohjaiset tuotteet ja puunjalostuksen prosessiteknologiat, puurakentaminen

- Maaseudun rakennemuutokseen varautuminen
- Metsäbiotalouden uusien innovaatioiden kehittäminen ja niiden kaupallistamisen tukeminen, puuraaka-aineeseen pohjautuvat vähähiilisyyttä ja vihreää siirtymää tukevat ratkaisut
- Puurakentamisen edistäminen yrityslähtöistä tuotekehitystä tukemalla

Kestävät vähähiiliset ruokajärjestelmät, jatkojalostus ja brändäys, luomu

- Etelä-Savon ruokaklusterin toiminnan vahvistaminen
- Uusien, korkeatasoisten elintarviketuotteiden ja -palveluiden kehittäminen sekä laatu- ja alkuperämerkinnän (D.O. Saimaa ym.) hyödyntäminen kaupallisesti
- Luomutuotannon ja luomuinstituutin toiminnan hyödyntäminen ja vahvistaminen

Saimaa kehitysalustana – yhdessä lisää bisnestä ja hyvinvointia

- Saimaa klusterin kehittäminen matkailun ja luovien alojen kehitysalustaksi
- Vahvistetaan matkailutoimialaa sitä tukevilla hankekokonaisuuksilla (mm. sisällöt, uusien kansainvälisten markkinoiden hakemien, yhteistyö)
- Hyödynnetään ERG- hankesateenvarjoa ruokaa matkailua ja kulttuuria edistävänä toimenpidekokonaisuutena
- Edistetään Saimaannorppa-saari- ja saaristojen saamista Unescon maailmanperintölistalle,
- Saimaa Geopark- kohteiden kehittäminen ja näkyvyyden parantaminen

Puhtaan veden teknologiat, vesikiertotalous ja vesiliiketoiminta

- Liiketoimintamahdollisuuksien ja uusien yritysten sijoittuminen klusteriin ja alueelle
- Kansainvälisen vesiliiketoiminnan edistäminen ja kv-rahoituksen hyödyntäminen

Hyvinvoivat ihmiset ja ympäristö

Etelä-Savon maakuntastrategian keskiössä ovat hyvinvoivat ihmiset ja ympäristö. Jokapäiväisen toimeentulon ohella toimivat hyvinvointipalvelut, sujuva arki sekä asuinympäristön puhtaus ja turvallisuus ovat vahvuuksia, jotka saavat alueen asukkaat, vapaa-ajanasukkaat ja matkailijat kokemaan elämänlaatunsa hyväksi. Hyvinvoinnin lähteenä toimivat myös monipuoliset, kaikille saavutettavissa olevat kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Vuosien 2023-2024 aikana priorisoidaan maakuntaohjelman toteuttamisessa erityisesti toimenpiteitä, joilla edistetään Etelä-Savon kulttuuristrategian mukaisesti kulttuurin ja kulttuurihyvinvoinnin sekä asukkaiden osallisuuden vahvistumista. Ympäristön hyvinvointia edistetään erityisesti vesienhoitosuunnitelman sekä Saimaannorpan suojelusuunnitelman mukaisin toimenpitein. Lisäksi panostetaan maakunnan matkailu – ja virkistysreitistöjen kehittämiseen.

Kärkitoimet vuosina 2023-2024:

Toimivat hyvinvointipalvelut kansalaisille

- Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen verkoston tukeminen
- Edistetään asukkaiden ja asiakkaiden, ml. monipaikkaiset asukkaat, osallisuutta palveluiden kehittämisessä
- Kehitetään liikkuvia ja digitaalisia palveluratkaisuja kuntienvälisessä yhteistyössä

Asukkaiden osallisuus ja yhteisöllisyys

- Vahvistetaan monialaisia kanavia asukkaiden kuulemiseksi ja asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa oman asuinympäristönsä kehittämiseen.
- Vahvistetaan osallisuutta Etelä-Savon kulttuuristrategian mukaisesti.

Ilmiömainen kulttuuri ja kulttuurikäsityksen muutos

- Etelä-Savon kulttuuristrategian toimeenpano
- Tuetaan alueen vahvuuksien esiin tulemistä tukemalla asukkaiden osallisuutta ja yhdistysten toimintaa kulttuurikentällä.
- Maakunnan luovien alojen ekosysteemin kehittäminen

Elinympäristön puhtaus ja turvallisuus

- Toteutetaan vesienhoitosuunnitelmien toimenpiteitä, joilla turvataan puhtaan juomaveden laatu ja määrä sekä pintavesien säilyminen erinomaisessa tai hyvässä tilassa.

Samaan ainutlaatuiset luonto- ja kulttuuriarvot

- Tuetaan Saimaannorpan suojelusuunnitelman mukaisia toimenpiteitä
- Huolehditaan Saimaan uhanalaisista jalokalakannoista, puretaan kalojen nousuesteitä ja ennallistetaan kutualueita
- Kehitetään, markkinoidaan ja hyödynnetään matkailu- ja virkistysreitistöjä
- Edistetään luonnon monimuotoisuutta ja metsien hiilinielua ottaen huomioon kuitenkin myös taloudelliset vaikutukset.

Sopeutuva yhdyskuntarakenne

- Kehitetään monipaikkaisuuden edellytyksiä maankäytön suunnittelun ja monipaikkaisuutta tukevien palvelujen näkökulmasta
- uusiutuvan energian tarvitsemien aluetarpeiden ja investointien huomioon ottaminen kaavoituksessa.
- Maaseudun rakennemuutokseen varautuminen ja uudistavien toimenpiteiden kehittäminen laajassa yhteistyössä

Hyvä fyysinen ja digitaalinen saavutettavuus

Maakunnan liikenteellinen ja digitaalinen saavutettavuus on erittäin tärkeää koko alueen vetovoimalle ja kilpailukyvyllä. Liikenteellisesti ajallisen saavutettavuuden parantaminen Itä-Suomen ja Etelä-Savon aluekehityksen ehdoton edellytys. Toimintavarmat ja nopeat tietoliikenneyhteydet ovat tulleet yhä tärkeämmäksi elin- ja vetovoimatekijäksi etätöiden ja digitaalisten palvelujen yleistytessä.

Saavutettavuutta edistetään erityisesti edunvalvontatyöllä, jossa pyritään vaikuttamaan valtion väyläverkon kehittämiseen ja ylläpitoon sekä alemman tieverkon korjausvelan vähentämiseen. Maakunnan omina toimenpiteinä toteutetaan vuosina 2023-24 maakunnan asukkaiden ja elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavia toimenpiteitä liikennejärjestelmän kehittämiseksi sekä erilaisia monipaikkaisen asumisen ja työnteon edellytyksiä parantavia toimenpiteitä.

Kärkitoimet vuosina 2023-2024:

Asukkaiden ja yritysten tarpeisiin vastaava liikennejärjestelmä

- Elinkeinoelämää ja asukkaiden tarpeita tukevien logististen ratkaisujen kehittäminen
- Kehitetään matkaketjuja ja uusia liikennepalveluja tukemaan arjen liikkumista ja matkailukohteiden saavutettavuutta
- Matkailun saavutettavuuden edistäminen
- Kestävien kulkemisen tapojen (mm. pyöräily, kävely) edistäminen

Tavoitteellinen tietoliikenneverkko ja digitaaliset palvelut mahdollistavat monipaikkaisen asumisen ja työnteon

- Kattavien tietoliikenneyhteyksien edistäminen
- Monipaikkaista asumista ja työnteoa mahdollistavat digitaaliset palvelut ja osaaminen
- Yritysten toimintaedellytysten parantaminen tietoliikenneverkkoja ja digitaalisia palveluja kehittämällä

Hyvä fyysinen ja
digitaalinen
saavutettavuus

Tuloksekas oma tekeminen ja yhteistyö

Etelä-Savon kilpailukyky, kasvu ja elinvoima sekä tunnettuus ja myönteinen imago pohjautuvat rikkaisiin luonnonvaroihin ja luontoarvoihin, kestäväan elinkeinotoimintaan, osaamiseen sekä asukkaiden ja asuinympäristön hyvinvointiin. Visiomme mukaisesti toimimme ympäristötietoisesti tuntien oman vastuumme osana globaalia maailmaa. Sen lisäksi olemme muullakin tavoin tarkasteluna monessa asiassa hyviä ja parhaimmillaan toimimme tiennäyttäjinä muille. Vaikka monet vetovoima- ja imagotekijät ovat kunnossa, on ratkaisevassa asemassa kuitenkin välittää niistä oikea-aikaista, kohderyhmät tavoittavaa ja mieleen jäävää viestiä maailmalle. Maakunnan näkyvyyden ja imagon vahvistumisen kannalta ratkaisevaa on yhteistyöhakuinen integroituminen ja määrätietoinen profiloituminen laajemmassa kontekstissa osana Suomea, Eurooppaa ja globaalia maailmaa. Kumppanuusverkostojen näköalapaikoilla aktiivisesti toimimalla Etelä-Savon on mahdollista nousta kokoaan suuremmaksi vaikuttajaksi niin elinkeinoelämän, TKI-toiminnan, edunvalvonnan kuin politiikan yhteistyöfoorumeilla.

Kärkitoimet vuosina 2023-2024:

Vahva profiloituminen Suomessa ja kansainvälisesti

- ERG-hankkeen, Saimaa Unesco Global Geopark statuksen sekä Saimaan norppasaaristojen maailmanperintöhankkeen tuottaman positiivisen kuvan vahvistaminen ja hyödyntäminen

Yhteistyöhakuinen Etelä-Savo on arvostettu ja haluttu kumppani

- Maakunnan mainekuvan ja yhteistyön vahvistaminen

Oikea-aikainen ja vaikuttava viestintä - oma erityislaatuisuus ja vahvuudet näkyviin

- Maakunnan identiteetin, tunnettuuden ja näkyvyyden vahvistaminen viestintä- ja markkinointitoimenpiteillä
- Kampanja maakunnan vahvuuksien ja strategisten kärkien esiin nostamiseksi

Tuloksekas
oma tekeminen
ja yhteistyö

2 Etelä-Savon edunvalvonnan painopisteet

Edunvalvontaa elinvoimaisen Etelä-Savon puolesta

Edunvalvonta-asiakirjaan on otettu mukaan toimenpiteitä, joiden toteutuminen edellyttää valtion rahoitusta ja maakunnan ulkopuolella tehtäviä päätöksiä omien kehittämistoimien lisäksi. Useimmilla toimenpiteillä on välittömiä vaikutuksia valtion talousarvioon seuraavaa budjettivuotta koskien. Osa asioista ja hankkeista on luonteeltaan edunvalvonnallisia tai lainsäädännöllisiä aloitteita, joiden edistyminen edellyttää suunnittelua ja pidemmän aikavälin vaikuttamistyötä hallitusohjelmiin ja EU:n päätöksentekoon.

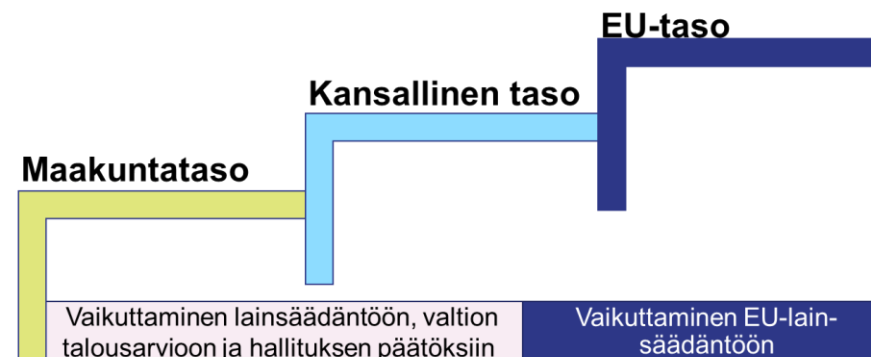
Etelä-Savon edunvalvonnan painopisteet esitetään päätöksenteon tason (eu/kansallinen) sekä maakuntaohjelman tavoitteiden mukaan ryhmiteltyinä. Lisäksi omana kokonaisuutenaan esitetään Etelä-Savon kuntien ja kaupunkien edunvalvonnalla tuettavat hankkeet.

Kustakin painopistevalinnasta on esitetty omissa dioissaan lyhyet perustelut, joista käy ilmi, miksi asia on edunvalvonnassa merkityksellinen ja mitä tavoitteita Etelä-Savolla niihin liittyen on.

Edunvalvonnan painopisteiden mukaisten tavoitteiden seuranta ja sisältöjen päivitys on jatkuvaa.

Maakunnan edunvalvonta

- ✓ on tuloksellista vuoropuhelua vaikuttajien ja päättäjien kanssa
- ✓ on vaikuttamista kansalliseen ja EU:n päätöksen tekoon
- ✓ perustuu maakuntastrategian tavoitteisiin ja tukee tavoitteiden saavuttamista.
- ✓ on osa maakunnan aktiivista viestintää, joka perustuu oikeaan tietoon ja yhteisiin strategisiin tavoitteisiin
- ✓ on yhteistyötä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi

Yhteenveto Etelä-Savon edunvalvonnan painopisteistä

EU-taso

Kansallisen edunvalvonnan tavoitteet ja kärjet

Kuntien ja kaupunkien tavoitteet ja tuettavat hankkeet

Maakuntaohjelman
tavoite

Uudistuvat
elinkeinot ja TKI-
toiminta

- EU:n rakennerahastoasioihin ja koheesiopolitiikan tulevaisuuteen (2028 -) vaikuttaminen
- Etelä-Savon ja muiden IP-alueen maakuntien erityispiirteiden huomioiminen Eurooppa-politiikassa

- Etelä-Savon ja muiden metsäisten maakuntien näkökulma EU:n ympäristö- ja ilmastopolitiikan säädöskokonaisuudessa sekä metsien monikäyttöisyyden varmistaminen

- TEN-T-verkon toteutuksen etenemisen varmistaminen (EU:n liikennejärjestelmä)

Hyvinvoivat ihmiset
ja hyvä ympäristö

- Osaaminen ja työvoiman saatavuuden varmistaminen
- TKI-rahoituksen oikeudenmukainen jakautuminen
- Maakunnan strategisten kärkialojen (metsä, vesi, ruoka, matkailu ja hyvinvointi) ja osaamiskeskittymien huomioon ottaminen kansallisessa rahoituksessa

- Hyvinvointialueen tarpeiden edellyttämä rahoitus
- Monipaikkaisuuden tunnistaminen lainsäädännössä ja toimenpiteitä sen tukemiseksi
- Puhtaan energian lisääminen ja sen kehittämisesteiden poistaminen
- Riittävän rahoituksen varmistaminen virkistysalueiden ja reitistöjen (patikointi, pyöräily yms.) palvelurakenteeseen ja niiden ylläpitoon

- Itä-Suomen ja maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman väyläverkon kehittämisen kärkihankkeiden edistäminen
- Perusväylänpidon rahoitustason nostaminen korjausvelkaa vähentävälle tasolle
- Maakunta- ja seutukeskuksien välisen joukkoliikenteen palvelutason turvaaminen
- Kattavien tietoliikenneyhteyksien varmistaminen myös harvaan asutulla maaseudulla
- Pyöräilyteiden infran turvaaminen
- Vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkoston edistäminen

- Mikkelin EcoSairila kehitysalustan kehittäminen uudenaikaiseksi ympäristöliiketoiminnan keskuksiksi
- Teknologiaapuisto Nohevan vahvistaminen Savonlinnan kaupungin elinvoimaisuuden veturiksi
- Mikkelin Memory Campuksen kehittäminen
- Matkailua tukevat kehittämistoimet ja rahoitus

- Etelä-Savon kuntien taloudellisen aseman ja riittävän palvelutason turvaaminen hyvinvointialueuudistuksessa
- Etelä-Savon hyvinvointialueelle tulee rahoituslaissa kirjata pysyväksi velvoitteeksi ylläpitää kahta ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä ja varmistaa oikeus riittävään lisärahoitukseen palvelujen turvaamiseksi
- Riittävä valtion rahoitus kunnille TE2024 uudistuksen toteuttamiseksi

- Perusväylänpidon kohteet tieverkolla
- Kuntakohtaisten liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteiden edistäminen

Hyvä fyysinen ja
digitaalinen
saavutettavuus

EU- tason edunvalvonnan painopisteet

Etelä-Savon EU-edunvalvonnan painopisteet

Uudistuvat
elinkeinot ja TKI-
toiminta

- EU:n rakennerahastoasioihin ja koheesiopolitiikan tulevaisuuteen (2028 -) vaikuttaminen
- Etelä-Savon ja muiden IP-alueen maakuntien erityispiirteiden huomioiminen Eurooppa-politiikassa

Hyvinvoivat
ihmiset ja hyvä
ympäristö

- Etelä-Savon ja muiden metsäisten maakuntien näkökulma EU:n ympäristö- ja ilmastopolitiikan säädöskokonaisuudessa sekä metsien monikäyttöisyyden varmistaminen

Hyvä fyysinen ja
digitaalinen
saavutettavuus

- TEN-T-verkon toteutuksen etenemisen varmistaminen (EU:n liikennejärjestelmä)

Seuraavilla dioilla on avattu kunkin painopisteen sisältöä tarkemmin

Etelä-Savon ja muiden metsäisten maakuntien näkökulma EU:n ympäristö- ja ilmastopolitiikan säädöskokonaisuudessa sekä metsien monikäyttöisyyden varmistaminen

Etelä-Savossa metsillä on poikkeuksellisen suuri merkitys Suomen muihin maakuntiin verrattuna. Metsämaan osuus maapinta-alasta on maakunnista suurin (85 %) ja myös hakkuumäärissä ja kantorahatuloissa Etelä-Savo sijoittuu maakuntien kärkeen. Metsä on aiheellisesti nostettu yhdeksi maakunnan strategisista kärjistä. Strategisena tavoitteena on huolehtia siitä, että maakunnan metsät ovat hyvin hoidetut ja kestävästi hyödynnetyt ja että matkailu ja hyvinvointi laajentavat metsien monikäyttöisyyttä. Metsiin kohdistuvalla Euroopan unionin sääntelyllä ja ohjauksella on suora vaikutus Etelä-Savon metsien käyttöön, ja siihen vaikuttaminen on tärkeää. Tavoitteena on, että

- **Kansallinen päätös- ohjausvalta metsäpolitiikassa säilyy jäsenmailla.**
- **EU:n ilmasto –ja ympäristötavoitteet ja kannattava metsätalous ovat tasapainossa.**
- **Metsien erilaisuus eri puolilla Eurooppaa tunnustetaan ja otetaan huomioon sekä hyödynnetään siihen liittyvää kansallista osaamista ja tietoa. Jäsenvaltioilla tulee olla liikkumavaraa ja mahdollisuus joustavaan keinovalikoiman käyttöön.**
- **Pohjoisten havumetsien ainutlaatuisuus tulee tunnistaa EU-tasolla.**
- **Metsäpolitiikan valmistelun ja säädösten toimeenpanon tueksi tarvitaan selkeää, EU:n kattavaa terminologiaa ja yksiselitteisiä määritelmiä siitä, mitä kukin termi käytännössä tarkoittaa, esim. aarniometsä, luonnonmetsä, vanha metsä, turvesuo**
- **Lisäksi on huomioitava, että Suomessa metsätalous perustuu yksityiseen omistukseen ja omistajan keskeisen roolin metsänhoidossa on säilyttävä. Biodiversiteetin edistämisessä lähtökohtana tulee olla omistajan vastuullisuuden tukeminen.**
- **Puun käyttöä fossiilisten raaka-aineiden korvaajana tulee edelleen kehittää.**

TEN-T-verkon toteutuksen etenemisen varmistaminen (EU:n liikennejärjestelmä)

Euroopan laajuinen liikenneverkko TEN-T (Trans-European Transport Network) on EU:n keskeinen liikennepolitiikan väline, joka yhdistää rautatiet, sisävesireitit, tiet, meri- ja lentoyhteydet kokonaisvaltaiseksi liikenneverkoksi. TEN-T-verkon tavoitteena on turvallinen ja kestävä EU:n liikennejärjestelmä, joka edistää tavaroiden ja ihmisten saumatonta liikkumista. Suomen kaltaiselle reuna-alueen jäsenvaltiolle, eurooppalainen liikenneverkko on tärkeä, sillä sen avulla voidaan edistää investointeja kasvun ja työpaikkojen luomiseksi, vahvistaa sisämarkkinoiden kehittymistä sekä suomalaista ja eurooppalaista kilpailukykyä. TEN-T- politiikan avulla voidaan myös vauhdittaa siirtymistä vähäpäästöisempään liikenteeseen ja edesauttaa Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Itä- ja Pohjois-Suomen edunvalvonnan yhteisenä tavoitteena on varmistaa TEN-T-verkon toteutuksen eteneminen, siten että

- **Itä- ja Pohjois-Suomen kytketään Pohjois-Ruotsin ja Norjan liikenneverkkoon**
- **Savon ja Karjalan ratoja kehitetään osana Itärata-kokonaisuutta**
- **Pohjoisen tulee tarjota ”Itämeri-riippumaton” yhteys länteen, mikä vahvistaa investointien saantia Suomeen.**

EU:n rakennerahastoasioihin ja koheesiopoliitiikan tulevaisuuteen (2028 -) vaikuttaminen

EU:n alue- ja rakennepoliitiikan rahoitus on kansallista rahoitusta täydentävä. Sillä tuetaan edelleen alueiden kehityserojen pienentämistä. Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat (IP-alue) ovat edelleen perässä muun Suomen aluetalouden tasosta. EU rahoituksen päätavoite on saada IP-alue muun Suomen tasolle aluetalouden mittareiden mukaan katsottuna.

- **Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien keskeinen, tulevan ohjelmakauden 2028-2034 edunvalvonnan tavoite on varmistaa Itä- ja Pohjois-Suomen alueen asema ja sen mukainen erityisrahoitus, joka on kirjattu Suomen EU-liittymissopimukseen.**
- **Suomessa vain Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2-alueelle kohdentuu pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityistukea ja on varmistettava, että tulevankin ohjelmakauden kansallisessa EU-varojen jaossa noudatetaan EU:n rahoitusmekanismin allokatiokriteereitä ja pidetään kiinni EU-komission hyväksymästä NUTS 2-tasosta.**
- **Harvan asutuksen rahoituskriteeri tuo Suomelle yli puolet alue- ja rakennepoliitiikan rahoituksesta. Harvan asutuksen kriteeri on elintärkeä koko Suomen koheesiopoliitiikan saannon kannalta ja on koko Suomen etu, että harvan asutuksen kriteeri pysyy voimassa jatkossakin.**
- **Koheesioraportin mukaan IP alueen rahoitusta on käytetty tehokkaasti ja sillä on vähennetty alueiden kehityseroja Suomessa. Jotta harvan asutuksen kriteerin säilyminen turvataan myös tulevaisuudessa Suomen tulee ohjata ko. rahoitus IP alueelle. Jos rahoitusta ohjataan muualle, riskinä on, että harvan asutuksen rahoitusta ei enää saada. Se tarkoittaisi Suomelle lähes miljardin menetystä.**
- **Koheesiopoliitiikan rahoitus on kansallista rahoitusta täydentävä, ei sitä korvaava! Eli Suomen sisällä on huomioitava rahoituksen kokonaisuus (esim. BusinessFinland) ja mikä on minkäkin rahoituksen rooli eri alueilla. IP alue ei hyödy kansallisesta rahoituksesta niin kuin pääkaupunkiseutu ja ELSA –alue.**

Etelä-Savon ja muiden IP-alueen maakuntien erityispiirteiden huomioiminen Eurooppa-politiikassa

Muuttuneen geopoliittisen tilanteen vaikutukset on huomioitava politiikkalinjauksissa

- Kansallisella ja Eurooppa-politiikalla on vahvistettava itäisen Suomen elinvoimaa **Harva asutus, pitkät etäisyydet, pohjoinen ilmasto sekä pitkä EU-ulkoraja on huomioitava Suomen EU-tavoitteissa, mm. liikenne- ja turvallisuuspolitiikoissa**
- Itä- ja Pohjois-Suomen alueelliset kehittämistarpeet on turvattava sekä kansallisessa että EU-valmistelussa
- EU:n rahoituksen on helpotettava näistä olosuhteista johtuvia haittoja. Rahoituksen tulee mahdollistaa myös saavutettavuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvät investoinnit.

Maatalousrahoituksen asema ja tukirakenne huomioon EU-budjetissa

- EU-maatalouspolitiikan tulevan rahoituskauden (2028->) politiikkatoimilla on turvattava maatalouden kannattavuus (mm. riittävä tukitaso) sekä tuottajien oikeudenmukainen asema markkinoilla
- Ruokaa tuottavan maatalouden toimintaedellytyksiä ja kannattavuutta tulee vahvistaa EU:n ja kansallisilla politiikkatoimilla
- Ruokaa tuottavan maatalouden asemaa ja rahoitussaantoa on vahvistettava EU:n CAP-resurssien allokoinnissa
- Maataloustuotannon biotalouspotentiaalin (esim. energiantuotanto; biokaasu, biopolttonesteet, sähkön ulosmyynti) hyödyntäminen tulee sisällyttää vahvemmin maatalouspolitiikan tukitoimenpiteisiin
- Epävakaaksi muuttuneessa taloudellisessa ja poliittisessa toimintaympäristössä tulee vahvistaa elintarvikeomavaraisuutta ja huoltovarmuutta lisääviä toimenpiteitä

Metsien monikäyttöisyys ja EU-metsäpolitiikan rajat

Kansallisen edunvalvonnan maakunnalliset tavoitteet ja kärjet

Kansallisen edunvalvonnan maakunnalliset tavoitteet ja kärjet

Seuraavilla dioilla on avattu kunkin painopisteen sisältöä tarkemmin

Uudistuvat
elinkeinot ja TKI-
toiminta

- Osaaminen ja työvoiman saatavuuden varmistaminen
- TKI-rahoituksen oikeudenmukainen jakautuminen
- Maakunnan strategisten kärkialojen (metsä, vesi, ruoka, matkailu ja hyvinvointi) ja osaamiskeskittymien huomioon ottaminen kansallisessa rahoituksessa

Hyvinvoivat ihmiset
ja hyvä ympäristö

- Hyvinvointialueen tarpeiden edellyttämä rahoitus
- Monipaikkaisuuden tunnistaminen lainsäädännössä ja toimenpiteitä sen tukemiseksi
- Puhtaan energian lisääminen ja sen kehittämisesteiden poistaminen
- Riittävän rahoituksen varmistaminen virkistysalueiden ja reitistöjen (patikointi, pyöräily yms.) palvelurakenteeseen ja niiden ylläpitoon

Hyvä fyysinen ja
digitaalinen
saavutettavuus

- Itä-Suomen ja maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman väyläverkon kehittämisen kärkihankkeiden edistäminen
- Perusväylänpidon rahoitustason nostaminen korjausvelkaa vähentävälle tasolle
- Maakunta- ja seutukesuksien välisen joukkoliikenteen palvelutason turvaaminen
- Kattavien tietoliikenneyhteyksien varmistaminen myös harvaan asutulla maaseudulla
- Pyöräilyteiden infran turvaaminen
- Vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkoston edistäminen

Osaaminen ja työvoiman saatavuuden varmistaminen

Ongelmat osaavan työvoiman saannissa ovat kasvussa myös Etelä-Savossa ja muodostaa merkittävimmän yritysten kasvua hidastavan tekijän. Haasteina on erityisesti työikäisen väestön ja työllisten määrän supistuminen usealla alalla sekä muuta maata matalampi väestön koulutustaso. Etelä-Savon edunvalvonnan tavoitteet työvoiman saatavuuden ja riittävän osaamisen varmistamiseksi ovat:

Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton esteiden poistaminen

- Tarvitaan konkreettisia keinoja helpottaa ja edistää alueelle suuntautuvaa työ- ja opiskeluperäistä muuttoa. Opiskelumuuttoa maakuntaan tulee edistää ja työllistymisen mahdollisuuksia joustavoittaa. Säädökset eivät saa hankaloittaa opiskelun ja työperäisen maahanmuuton edellytyksiä.

Koulutuksen alueellisen saatavuuden varmistaminen kaikilla asteilla

- Maakunnan toisen ja korkea-asteen yksiköiden säilyminen tulee turvata, eikä maakunnan ulkopuolelta toteutettava verkkokoulutus saa korvata fyysisiä oppilaitoksia. Toisen asteen järjestäjä rakenteen kehittäminen (OKM070:00/2021) ei saa johtaa Etelä-Savon pienten kuntien lukioiden lakkauttamiseen. Myös niillä paikkakunnilla, joilta oppilaitokset puuttuvat, tulisi voida toteuttaa räätälöidysti ammatillista ja täydentävää koulutusta. Aikuisväestön jatkuvan oppimisen mahdollisuudet tulee varmistaa.
- Väestön koulutustason nosto hallitusohjelman tavoitteisiin (vuoteen 2030 mennessä puolella 25-34-vuotiaista korkeakoulutasoinen tutkinto) edellyttää maakunnassa sijaitsevien korkeakoulutoimintojen turvaamista ja systemaattista kehittämistä.

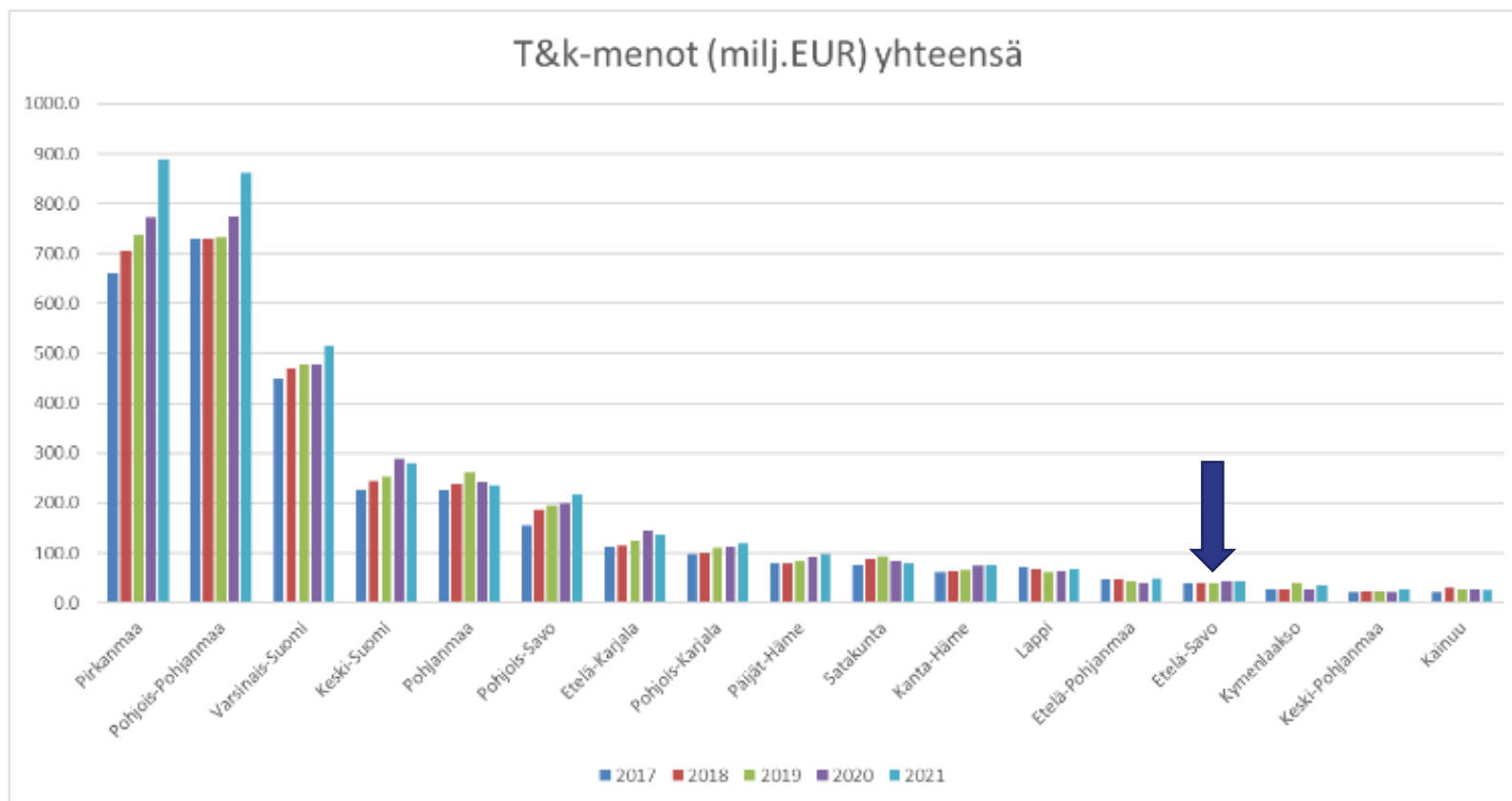
Koulutuksen ja tutkimuksen riittävän rahoitustason varmistaminen

- koulutuksen riittävä rahoitus suhteessa alueellisiin erityispiirteisiin ja työvoimatarpeisiin on varmistettava
- Alueella toimiville korkeakouluille tulee varmistaa lisääntyviä tutkintomääriä vastaava lisärahoitus sekä korjata ammattikorkeakoulujen rahoitusmallia sote-alan koulutusten osalta. Sote-alan koulutus kuuluu nyt halvimpaan tutkintoluokkaan.

TKI-rahoituksen oikeudenmukainen jakautuminen

Hallituksen 2020 hyväksymän kansallisen TKI-tiekartan tavoitteena on nostaa T&K-menojen BKT-osuus 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.

- **Etelä-Savon tavoitteena on edistää julkisen TKI-rahoituksen ja panostusten oikeudenmukaista jakautumista Suomessa siten, että maakunnalla olisi edellytykset vastata kansallisiin tavoitteisiin. TKI-menojen suhde BKT:hen on Etelä-Savossa 0,9 % (koko maa 2,8%).**
- **Tavoitteena on kasvattaa TKI-toimintaan mukaan tulevien uusien yritysten ja yrittäjien määrää. Maakunnassa tarvitaan lisää aluetta tuntevaa innovaatorahoitushenkilöstöä, jolla on resurssia aktivoida yrityksiä innovaatorahoituksen hakemiseen. Valtakunnallisesti tulisi kehittää uudenlaisia tapoja ja tuki-instrumentteja yritysten aktivoimiseksi. Tällainen uusi toiminta ei ole mahdollista, ellei maakunnassa ole riittävää innovaatorahoitukseen erikoistunutta osaamista.**
- **Lisäksi valtakunnallisessa innovaatorahoitusvalikoimassa tulee huomioida pienten, liikevaihtoaan vasta kasvattavien ja kotimarkkinoilla operoivien yritysten erityistarpeet. Innovaatorahoitusta suunniteltaessa ja kohdennettaessa tulee huomioida myös ne maakunnat, joissa ei ole omaa yliopistoa sekä monialaisten ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan mahdollistaminen.**

Kuva 2B T&K-menot maakunnittain 2017–2021

- Etelä-Savossa T&K –menojen osuus oli vuonna 2021 35 milj.€ (0.5 %).
- Uudenmaan osuus kansallisista T&K-menosta oli vuonna 2021 lähes puolet 3725 milj. € (49.7 %)
- Koko maassa T&K-menot ovat lisääntyneet 21 % vuosina 2017–2021.

Maakunnan strategisten kärkialojen (metsä, vesi, ruoka, matkailu ja hyvinvointi) ja osaamiskeskittymien huomioon ottaminen kansallisessa rahoituksessa

Etelä-Savon strategisesti tärkeiden kärkialojen ympärille on kehittynyt useita kehittämisalustoja, joissa on valtakunnan tasolla ja kansainvälisestikin vahvaa erityisosaamista sekä tutkimus- ja innovaatiotoimintaa. Keskeisimmät Etelä-Savon kehittämisalustat ovat Mikkelin jätevedenpuhdistamon yhteyteen rakentunut, veden kiertotalouteen liittyvä **EcoSairila kehittämisalusta ja Blue Economy Mikkeli (BEM) osaamiskeskus**, arkisto- ja kirjastotoimialan osaamis- ja palvelukeskus **Memory Campus** ja sen yhteyteen Mikkelin Kalevankankaalle suunnitella oleva dataperustaiseen yritys- ja kehitystoimintaan erikoistuva **MemoryLab -osaamis- ja innovaatiokeskittymä** sekä **Savonlinnan teknologiapuisto Nohevaan** sijoittuva, metsäkärkeen liittyvä kokonaisuus, joka koostuu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun puun kuidun jalostamista kehittävästä Kuitulaboratoriosta ja metsäpuiden kasvullista lisäystä tutkivasta Luonnonvarakeskuksen KASVU 1 -laboratoriosta. Näiden rinnalle Nohevaan on rakentumassa massiivipuu- ja hybridirakentamisen laboratorio, joka valmistuttuaan vuonna 2023 vahvistaa mekaanisen puurakentamisen teollisuutta ja TKI-toimintaa sekä toteuttaa hallituksen ilmastonmuutoksen torjuntaan, hiilineutraalisuuteen ja puurakentamisen lisäämisen liittyviä tavoitteita.

Lisäksi maakuntastrategian **ruoka-kärjen** ympärille on syntynyt klusteri, joka tukee eteläsavolaisen ruoka-alan kilpailukyyn kasvua ja vahvistumista sekä lisää sen kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä. Maakunnassa on käynnistynyt myös **matkailun** ja kulttuurin kärkeen liittyvän klusterin perustamiseen tähtäävä toimijoiden yhteistyö. Etelä-Savon toimijoiden lisäksi Saimaa brändin alle suunnitella olevaan matkailu- ja kulttuuriklusteriin mukaan tulisi toimijoita muista Saimaan alueen maakunnista.

Myös Etelä-Savon älykkään erikoistumisen **hyvinvoinnin** kärjessä on Etelä-Savossa erityisosaamista (mm. Xamkin Active Life Lab hyvinvointilaboratorio sekä Diakonia ammattikorkeakoulun Pieksämäen TKI-yksikkö), joka mahdollistaa hyvinvointiin linkittyvän, uuden TKI-toiminnan, osaamisen ja liiketoiminnan kehittämisen mm. ikääntymiseen ja maakunnan puhtaan luonnon kestävään hyödyntämiseen liittyen ja tarjoaa edellytykset hyvinvointiin kytkeytyvän klusterin rakentumiseen maakuntaan.

Toistaiseksi Etelä-Savon strategisista kärkialoista vain vesi- ja ruoka-kärjiin on muodostunut ECCP-hyväksyt klusterit. Euroopan komission vuonna 2015 perustama European Cluster Collaboration Platform (ECCP) on Euroopan klustereiden yhteistyöfoorumi, joka tarjoaa klustereille ja niiden jäsenille viestintäkanavan sekä mahdollisuuden kansainväliseen verkostoitumiseen. Mukanaolo ECCP:llä on ennakkoehto myös tiettyihin klustereille suunnattuihin EU-tason rahoituksiin. Tavoitteena on, että vesi- ja ruokakärkien lisäksi myös muiden Etelä-Savon älykkään erikoistumisen kärkiin sataisiin muodostettua ECCP-hyväksytyt klusterit.

- **Etelä-Savon TKI-toiminnan kannalta on tärkeää myös jatkossa panostaa alueen kannalta merkittäviin kehittämisalustoihin ja klustereihin, jotka edistävät merkittävästi koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, yritysten ja julkisen sektorin yhteistyötä. Fyysisen infran kautta kehittämisalustat luovat aitoja, itseään ruokkivia ekosysteemejä, jotka tuomalla yhteen tutkimuksen, yritystoiminnan ja alan koulutuksen ja osaamisen luovat uusia edellytyksiä alueen kehittymiselle strategisilla vahvuusaloilla.**
- **Etelä-Savon tunnistettuihin vahvuuksiin kohdistetuilla investoinneilla ja panostuksilla tuetaan laajasti alueen ja eri toimijoiden kasvua, kehitystä ja kansainvälistymistä. On tärkeää, että maakunnan strategiset kärkialat otetaan huomioon myös kansallisessa rahoituksessa ja vahvistetaan niitä sijoittamalla niitä tukevia strategisia valtion TKI-toimintoja maakuntaan.**
- **Pitkäjänteisen kehittämistoiminnan varmistamiseksi on tärkeää, että erityisesti valtion ja yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa solmittuja innovaatiosopimuksia jatketaan myös vuoden 2027 jälkeen. Mikkelin ekosysteemisopimukseen kirjattu strateginen painopiste vuosille 2020- 2027 on ”Yhdyskuntavesien kiertotalous”. Painopiste on määritelty niin, että se mahdollisimman hyvin tukee kaupungin strategisen kehittämisalustan, EcoSairilan tavoitteita.**

Hyvinvointialueen tarpeiden edellyttämä rahoitus

Sote-uudistusta koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.7.2021 ja vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi uusille hyvinvointialueille 1.1.2023. Hyvinvointialueiden toiminta perustuu pääosin valtion rahoitukseen, joka on yleiskatteellista. Rahoitus jaetaan hyvinvointialueelle sen asukkaiden laskennallisten sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien palvelutarvetta ja olosuhdetekijöitä kuvaavien tekijöiden perusteella.

- Etelä-Savon tavoitteena on hyvinvointialueen rahoituskehityksen turvaaminen siten, että hyvinvointialueella on riittävästi asukkaiden tarvitsemia palveluja ja ne ovat saavutettavissa.
- Asukkaiden paikalliset palvelut eivät saa heiketä uudistuksen johdosta. Palo- ja pelastuspalvelut tulee voida resursoida niin, että kansalaisten turvallisuus ja kohtuulliset vasteajat voidaan turvata kaikille asuinpaikasta riippumatta.
- Hyvinvointialueen rahoituksessa on huomioitava erityisesti väestön ikääntymiseen liittyvä palvelutarpeen kehitys. Sairastavuuskertoimia tulee muokata siten, että vanhimman väestön osalta tarvekertomia korotetaan.
- Hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnoilla on turvattava sujuvat lasten, nuorten ja perheiden palvelut (perhekeskustoimintamalli sekä oppilas- ja opiskelijahuolto) sekä ennaltaehkäisevät lähipalvelut sekä erityispalvelut.
- Myös saaristaisuus ja vapaa-ajan asukkaiden palvelutarve tulee huomioida rahoituksen perusteissa.

Monipaikkaisuuden tunnistaminen lainsäädännössä ja toimenpiteitä sen tukemiseksi

Etelä-Savon kuntien runsas vapaa-ajanasutus on merkittävä pohja ja mahdollisuus monipaikkaiseen asumiseen. Vapaa-ajan asukkaat kasvattavat maakunnan asukaslukua merkittävästi erityisesti sesonkiaikoina. Virallisista väestötilastoista tämä ei kuitenkaan käy ilmi.

- Monipaikkaisen työn ja elämisen tukemiseksi on tärkeää taata hyvin toimivat tietoliikenne- ja kulkuyhteydet koko maassa.
- Monipaikkaisuus on otettava paremmin huomioon lainsäädännössä. Tarvitaan uudenlaisia verotus- ja palveluratkaisuja, joilla turvataan harvaan asuttujen alueiden kuntien elinvoima ja mahdollisuudet järjestää julkisia palveluita. Digitalisaation tuomien mahdollisuuksien myötä e-kuntalaisuus tulee selvittää esimerkiksi Viron mallin mukaan. Valtion taholta tarvitaan myös riittävät toimenpiteet monipaikkaisten henkilöiden paremmaksi tunnistamiseksi, jotta saadaan riittävä tietopohja esimerkiksi kaksoiskuntalaisuuden edistämiseksi.
- Myös vapaa-ajan asukkaiden tuoma merkittävä palveluiden kysynnän kasvu on otettava huomioon perustettavien hyvinvointialueiden rahoituksessa.
- Lisäksi tarvitaan myös elinkeinoelämää hyödyttäviä valtakunnallisia päätöksiä, joilla tuetaan harvaan asuttujen alueiden yritysten pärjäämistä.

Puhtaan energian lisääminen ja sen kehittämisesteiden poistaminen

Ukrainan sota ja kiristyneet ilmastovaatimukset ovat vaikuttaneet energian saantiin ja hinnan nousuun Suomessa. Turvetuotantoa on ajettu alas, puun ja kaasun tuonti Venäjältä on loppunut ja Olkiluodon ydinvoimalaa ei vielä kukaan ole saatu tuotantoon.

Itä-Suomessa ja Etelä-Savossa tuulivoimarakentamista on estänyt puolustusvoimien tutkavaikutukset. Tuulivoimarakentaminen onkin keskittynyt Länsi-Suomeen. Kun uusiutuvan energian isoja investointeja ei ole ollut näköpiirissä Niinimäen tuulivoimala-aluetta lukuun ottamatta, ei myöskään Fingrid ole investoinut tai suunnitellut alueen energiansiirtoverkkoa. Verkon nykyinen kapasiteetti ei riitä mahdollisten uusien isojen energiainvestointien (tuuli, aurinko jne) tarpeisiin. Tämä voi vaikuttaa myös paljon energiaa vaativan teollisuuden sijoittumissuunnitelmiin Etelä-Savoon ja koko itäiseen Suomeen. Puolustusvoimien tutkakysymys koskee koko Itä-Suomea, samoin verkon kapasiteettiongelmat. Yhteinen edunvalvonta asiassa on tarpeen.

- **Tuulivoiman rakentamisedellytyksiä maakunnassa tulee parantaa ja tukea muita uudistuvan energian tuotantomahdollisuuksia.**
- **Tarvitaan nopealla aikataululla toteutettavia ratkaisuja puolustusvoimien tutkakysymysten sekä verkon kapasiteettiongelmien ratkaisemiseksi, jotta myös Etelä-Savossa ja koko itäisessä Suomessa olisi tasavertaiset mahdollisuudet rakentaa vihreän energian tuotantoa.**
- **Ellei tuulivoimakysymys ole puolustuksellisista syistä ratkaistavissa, tulee hallitusohjelmaan sisällyttää keinoja kompensoida tuulivoimasta hyötyvien ja puolustusvelvoitetta hoitavien kuntien epätasa-arvoista asemaa.**
- **Uusiutuvien energioiden (esim. vety- ja aurinkoenergia) nopea käyttöönotto maakunnassa edellyttää myös riittäviä panostuksia niihin liittyvään TKI-toimintaan**

Riittävän rahoituksen varmistaminen virkistysalueiden ja reitistöjen (patikointi, pyöräily yms.) palvelurakenteeseen ja niiden ylläpitoon

Luonnon virkistyskäyttöasiat kuuluvat kunnalle. Ylikunnallisten virkistysalueiden hankintaan voivat kuntien yhteenliittymät, kuten virkistysalueyhdistykset, hakea ja saada valtion avustusta maksimissaan 50 % alueen hankintahinnasta. Yksittäiselle kunnalle tukea ei myönnetä. Paitsi alueiden hankinta yleiseen virkistyskäyttöön, myös niiden ylläpito ja kunnostus vaativat resursseja. Samoin erilaisten reittien suunnittelu, maanomistajasopimukset, rakentaminen ja ylläpito.

Kunnissa on hyvin sekalainen käytäntö siitä, kuka hoitaa virkistyskäyttöasioita, ne voivat jakaantua liikuntatoimelle, metsäpuolelle, tekniselle puolelle jne., eli asioiden hoito on hajaantunut eri sektoreille ja aina ei löydy vastuuhenkilöä.

Reitistöpuolella on ongelmana maanomistajasopimusten puuttuminen tai lyhytaikaisuus sekä viitoituksen ja rakenteiden ylläpito. Reitteihin ja niiden ylläpitoon ei ole ollut mahdollista saada valtionavustusta muuta kuin kokeiluluonteisesti v. 2021. Silloin kunnille virkistyskäyttöön osoitettu valtion apu osoittautui erittäin kysytyksi ja tarpeelliseksi ja sen jatkoa on toivottu.

- **Valtion avustusten säilyttäminen ja lisääminen virkistysalueiden hankintaan sekä etenkin ylläpitoon ja mm. reitistöjen toteuttamiseen on edelleen ajankohtaista ja tarpeen luontomatkailun ja luonnossa liikkumisen lisääntyessä.**

Itä-Suomen ja maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman väyläverkon kehittämisen kärkihankkeiden edistäminen

Itä-Suomen yhteiset kärjet

Itä-Suomen neuvottelukunta on hyväksynyt yhteisen esityksen Itäisen Suomen liikenteen kärkihankkeiksi 24.3.2021.

- Joukkoliikenteen palvelutaso mahdollistaa itäisen Suomen kilpailukykyisen ja kestävänsä saavutettavuuden
- Toimivat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat uudet liikennepalvelut, monipaikkaisen asumisen ja etätyön
- Perusväyläpidon rahoitustason on nostettava pysyvästi tasolle, joka mahdollistaa korjausvelan vähentämien myös elinkeinoelämän kuljetuksille ja matkailuliikenteelle tärkeillä pääväylien ulkopuolisella liikenneverkolla
- EU:n ulkorajan ylittävien liikenneyhteyksien kehittäminen
- Saimaan vesistöalueen liikenteen kustannustehokkuuden parantaminen ja satama-logistiikan kehittäminen rahti- ja risteilyliikenteen tuleviin tarpeisiin
- **Tieliikenteen palvelutason parantaminen, kärkihankkeet:**
 1. Vt23 liikennejärjestelyjen loppuunsaattaminen välillä Varkaus-Viinijärvi (toteutusvalmis)
 2. Vt5 Leppävirta-Kuopio (toteutusvalmis)
 3. Vt22 kehittämisen jatkaminen välillä Kajaani-Muhos (toteutusvalmis)
 4. Vt5 Hietanen-Pitkäjärvi (vaatii tiesuunnitelman laadinnan)
- **Rautatieliikenteen palvelutason parantaminen, kärkihankkeet:**
 1. Karjalan radan suunnittelutoimenpiteet, parantaminen ja nopeuden nosto
 2. Savon radan suunnittelutoimenpiteet, parantaminen ja nopeuden nosto
 3. Itärata Porvoo-Kouvola, suunnittelun edistäminen ja toteutus 2030

Etelä-Savon kärjet

Itä-Suomen yhteisten kärkien ohella maakunnan liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta keskeistä on seuraavien hankkeiden edistäminen

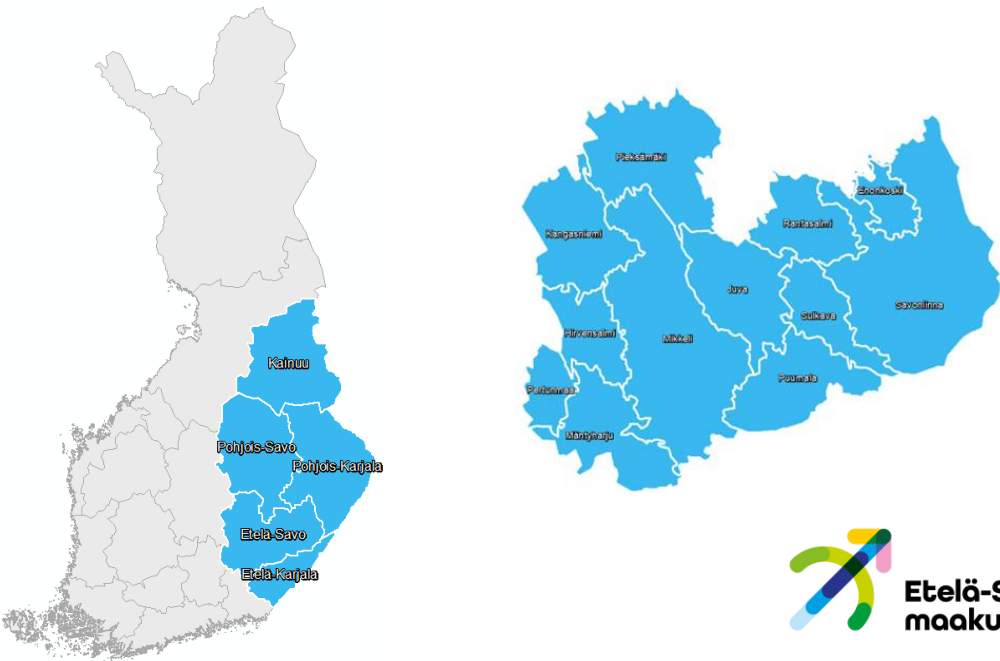
Maantieverkolla:

VT 14 Juva-Savonlinna-Parikkala

VT 13 Mikkeli-Lappeenranta

Rataverkolla:

Pieksämäen ratapihan peruskorjaus sekä Pieksämäen aseman kehittäminen
Jyväskylä-Pieksämäki peruskorjaus

Maakunta- ja seutukeskuksien välisen joukkoliikenteen palvelutason turvaaminen

Hyvä saavutettavuus on alueellisen pito- ja vetovoiman edellytys niin teollisen yritystoiminnan kuin ihmisten liikkumisen ja asuinpaikan valinnan näkökulmista. Tehokas liikennejärjestelmä sekä nopeat kuljetusmuodot parempine palveluineen syntyvät matka- ja kuljetusketjujen solmukohtia kehittämällä.

Ajallisen saavutettavuuden parantaminen Itä-Suomen aluekehityksen ehdoton edellytys. Hyvään saavutettavuuteen tarvitaan kaikkia liikennemuotoja sekä sujuvia matka- ja kuljetusketjuja. Joukkoliikenteen turvaaminen ja kehittäminen ja Itäisen Suomen kestävä saavutettavuus edellyttää:

- **Lentoliikenteen vuorotarjonta Helsingistä itäisen Suomen maakuntakentille (Kuopio, Joensuu, Kajaani ja Savonlinna) tulee turvata osana alle kolmen tunnin palvelutasoa maakuntien ja Helsingin välillä**
- **Rautateiden henkilöliikenteessä palvelutaso tulee pitää veloiteliikenteen päättymisen jälkeenkin vähintään vuoden 2019 tasolla. Etelä-Savon näkökulmasta keskeisintä on aamujunayhteyden palauttaminen välille Kuopio-Kouvola, jotta maakunnasta voidaan päästä junalla Helsinkiin ennen kello 9.00.**
- **Uudet henkilöliikennepalvelut parantavat alueiden ja matkailukohteiden saavutettavuutta ja työssäkäyntialueiden toimivuutta.**

Kattavien tietoliikenneyhteyksien varmistaminen myös harvaan asutulla maaseudulla

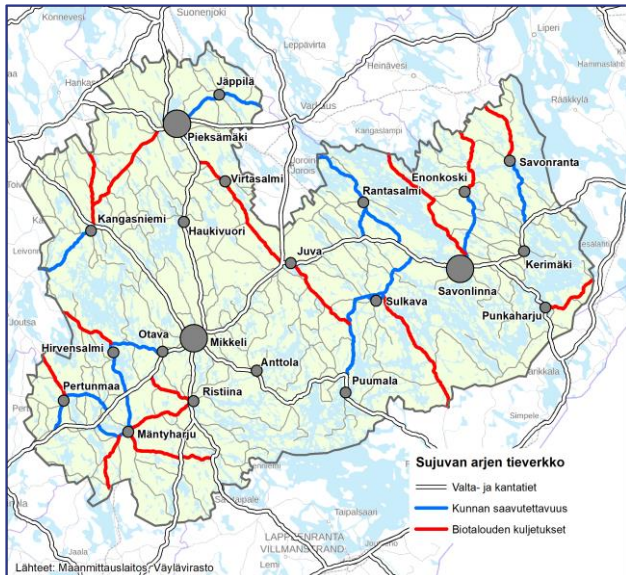
Nopean laajakaistan tarjonta (väh. 100 Mbit/s) on Etelä-Savossa 57% kotitalouksista. Toimintavarmat ja nopeat tietoliikenneyhteydet ovat tulleet yhä tärkeämmäksi elin- ja vetovoimatekijäksi etätyön ja digitaalisten palvelujen yleistyessä. Digitaaliset palvelut ja toimivat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat edistävät myös liikenteen ilmastotavoitteen saavuttamista, kun palveluiden luokse ei tarvitse liikkua fyysisesti. Maakunnassa on yhteinen näkemys maakunnan tavoitteellisesta tietoliikenneverkosta, joka perustuu niin kiinteiden kuin mobiilien tietoliikenneyhteyksien rakentamiseen.

- **Harvaan asutussa maakunnassa varsinkin kiinteiden yhteyksien kehittäminen haastavaa ja tarvitsee julkista tukea.**
- **Kuntien verorahoituksella tulee rahoittaa ensisijaisesti kuntien lakisääteisiä tehtäviä, joihin laajakaistarakentaminen ei kuulu. Riittävät laajakaistayhteydet ovat kuitenkin välttämättömiä asukkaiden ja yritysten toiminnan kannalta ja alueellisen eriarvoisuuden vähentämisen edellyttää kuntien maksuosuudesta luopumista tai yhtenäistämistä.**
- **Valtioneuvoston asetusta (203/2021) kunnan maksuosuudesta laajakaistahankkeissa tulee muuttaa siten, että kunnilla on realistiset mahdollisuudet edistää hankkeita alueellaan ja kunnan maksuosuus on korkeintaan 10 %. Nyt maksuosuudet vaihtelevat kuntakohtaisesti 8-33 prosentin välillä. Maksuosuuden määräytyminen ei ota huomioon kunnan maksukykyä eikä kannusta riittävästi alueiden digitalisointiin, joka olisi kuitenkin erityisesti sote-palveluiden ja työ- ja elinkeinoelämän näkökulmista kriittinen kehitystarve. Kuntien maksuosuudet nousevat merkittäväksi erityisesti saariston rikkomilla haja-asutusalueilla, johon koko Etelä-Savon alue voidaan lukea.**

Perusväylänpidon rahoitustason nostaminen korjausvelkaa vähentävälle tasolle

Valtakunnallinen Liikenne 12 -suunnitelma vuosille 2021-2032 sisältää valtion rahoitusohjelman ja tavoitteena on, että valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vaikuttaa julkisen talouden suunnitelmaan ja valtion talousarvioesityksiin. Kesällä 2022 päätetty vuosia 2023-2026 koskeva julkisen talouden suunnitelma ei sisällä suunnitelman mukaisia määrärahoja Liikenne 12 suunnitelman täysimääräiseen toimeenpanoon, mikä yhdistettynä kustannustason nousuun, vaikuttaa merkittävästi mm. Liikenne 12 ohjelman saavutettavuutta koskevien tavoitteiden toteutumiseen.

Liikenne 12 –suunnitelman toimeenpanossa haasteena on Liikenne 12-suunnitelman rahoitustasoa pienempi valtion rahoitus niin perusväylänpidon kuin väyläverkon kehittämisen osalta sekä voimakkaasti muuttuneesta maailmantilanteesta ja sen seurauksena kohonnut kustannustason nousu ja inflaatio.

Kuva 4. Etelä-Savossa päällystys-toimenpiteet tulee kohdentaa valta- ja kantateiden ohella asukkaiden sujuvaa arkea (keskusten väliset yhteydet) sekä biotalouden kustannustehokkaita kuljetuksia tukeville tieverkon osille.

Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa on esitetty perusväylänpidon rahoitustason nostamista tasolle, joka mahdollistaa korjausvelan vähentämisen. Yksi tärkeä osa itäisen Suomen ja Etelä-Savon sisäistä saavutettavuutta on vähäliikenteinen tieverkko, jolla on ratkaiseva merkitys mm. raaka-ainekuljetusten ja matkailuliikenteen osalta.

Ottaen huomioon esitetty rahoitustason nosto ja olemassa olevan korjausvelan määrä on todennäköistä, että VLJS:n suunnittelukaudella korjausvelan vähentyminen kohdistuu pääväyläverkolle.

➤ **Edunvalvonnan tavoitteena on, että perusväylänpidonrahoitus on nostetaan aidosti tasolle, joka mahdollistaa korjausvelan vähentämisen myös elinkeinoelämän kuljetuksille ja matkailuliikenteelle tärkeillä pääväylien ulkopuolisella liikenneverkolla. Lisäksi on huolehdittava, että rahoituksen ostovoima riittää korjausvelan vähentämiseen myös kustannusten noustessa. Perusväylänpidon rahoituksen ohjelmointi perustuu Väyläviraston ja ELY-keskusten asiantuntemukseen ja koko Itä-Suomen alueen liikenne-järjestelmätöihin.**

Pyöräilyteiden infran turvaaminen

Suomi on sitoutunut puolittamaan kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 2005. Toimet tavoitteen saavuttamiseksi hallitus on koonnut fossiilittoman liikenteen tiekarttaan, johon kuuluu myös kävelyn ja **pyöräilyn edistäminen**. Lisäksi hallituksen tavoitteena on parantaa ulkoilun ja arkiliikkumisen, kuten kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä sekä nostaa liikunnallista kokonaisaktiivisuutta kaikissa väestöryhmissä. Vuonna 2018 valmistuneessa kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa vuoden 2030 tavoitteeksi on asetettu 30 prosentin matkamäärien kasvu. Se tarkoittaa noin 450 miljoonaa uutta kävely- ja pyöräilymatkaa vuoteen 2030 mennessä ja kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden nousua 35–38 prosenttiin.

Myös Etelä-Savon maakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman yhtenä tavoitteena on edistää kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvua kaupunkikeskuksissa ja taajamissa mm. kevyen liikenteen olosuhteita ja turvallisuutta parantamalla. Erityisesti tavoitteena on edistää eri keinoin pyörämatkailureittien turvallisuutta. Pyöräilyn suosion kasvaessa pyörämatkailu on Etelä-Savolle ja koko Suomelle iso mahdollisuus niin kotimaan kuin ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun osalta.

- **Pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattaminen ja erityisesti pyöräilyteiden infran turvaaminen edellyttää valtion suunnalta taloudellisia ohjauskeinoja ja kannustimia sekä panostuksia maakunnan kevyen liikenteen olosuhteiden parantamiseen ja kehittämiseen.**

Nyt valtio ohjaa tukea kuntien vaikuttaviin kävely- ja pyöräilyhankkeisiin investointiohjelmalla. Kuntien edellytyksiä valtionavustukseen heikentää voimakkaasti laskenut rahoituksen taso. Jotta jalankulun ja pyöräilyn isot hyödyt yhteiskunnalle saataisiin realisoitumaan, valtion tulisi nostaa rahoitusta myös sen omaan kävelyn ja pyöräiliikenteen infraan perusväylänpidossa ja kehittämishankkeissa. Liikenne12:ssa osoitetaan vuosille 2021-2032 perusväyläpidon parantamisrahoitusta kävelyä ja pyöräilyä edistäviin kohteisiin valtion verkolla varsin vaatimattomasti 10 milj. euroa/vuosi.

Vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkoston edistäminen

Liikennesuorite asukasta kohden Etelä-Savossa on Lapin jälkeen korkein, 10 312 t. v.2021. Liikkuminen maakunnassa perustuu vahvasti henkilöautoiluun.

Liikenteen ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää uusien liikennepalveluiden kehittämiseen ja vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkostoon panostamista. Tiiviit kaupunkikeskukset ja niiden läheinen maaseutu tarjoavat hyvät edellytykset kestävien liikkumismuotojen ja -palveluiden lisäämiselle ja kokeiluille.

Vihreän siirtymän tavoitteiden mukaan tullaan fossiilisten polttoaineiden käytöstä siirtymään tulevaisuudessa yhä vahvemmin sähkön, kaasun ja vedyn käyttöön polttoaineena. Nyt etenkin kaasu- ja vetytankkausasemien sekä sähköautojen latausinfra maakunnassa puutteellinen ja on tarpeen edistää kattavan jakeluverkoston saamista maakuntaan.

- **Etelä-Savon maakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman yhtenä tavoitteena on liikkumisen ohjaus kestäviin kulkutapoihin ja edunvalvonnassa pyritään edistämään vaihtoehtoisten polttoaineiden ml. sähkö, jakelupisteiden rakentumista siten, että henkilöautoilusta tulee kestävämpää sekä autokannan uudistumisen että vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöönoton seurauksena.**

Kuntien ja kaupunkien tavoitteet ja tuettavat hankkeet

Etelä-Savon kaupunkien ja kuntien kehittämisen kohteet

Uudistuvat
elinkeinot ja TKI-
toiminta

- Mikkelin Memory Campuksen kehittäminen
- Mikkelin EcoSairila kehitysalustan kehittäminen uudenlaiseksi ympäristöliiketoiminnan keskuksesi
- Teknologiaapuisto Nohevan vahvistaminen Savonlinnan kaupungin elinvoimaisuuden veturiksi
- Matkailua tukevat kehittämistoimet ja rahoitus

Hyvä fyysinen ja
digitaalinen
saavutettavuus

- Perusväylänpidon kohteet tieverkolla
- Kuntakohtaisten liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteiden edistäminen

Hyvinvoivat ihmiset
ja hyvä ympäristö

- Etelä-Savon kuntien taloudellisen aseman ja riittävän palvelutason turvaaminen hyvinvointialueuudistuksessa
- Etelä-Savon hyvinvointialueelle tulee rahoituslaissa kirjata pysyväksi velvoitteeksi ylläpitää kahta ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystyksikköä ja varmistaa oikeus riittävään lisärahoitukseen palvelujen turvaamiseksi
- Riittävä valtion rahoitus kunnille TE2024 (2025) uudistuksen toteuttamiseksi

Seuraavilla dioilla on avattu kunkin painopisteen sisältöä tarkemmin

Mikkelin Memory Campuksen kehittäminen

Memory Campus on arkisto- ja kirjastotoimialan osaamis- ja palvelukeskus Mikkelissä, Etelä-Savossa. Se pohjautuu Mikkeliin pitkäjänteisesti rakennettuun, valtakunnallisesti ainutlaatuiseen arkistoinnin, digitoinnin, aineistojen käytettävyyden ja tiedonhallinnan osaamiseen. Tavoitteena on

- **Kansallisarkiston massadigitoinnin täysimääräinen toteuttaminen Mikkelissä ja tarvittavan rahoituksen varaaminen valtion budjettiin**
- **Memory Lab- toimenpidekokonaisuuden toteuttamiseen tarvittavien resurssien turvaaminen. Memory Lab – kokonaisuus koostuu uuden toimitilan rakentamisesta Mikkelin Kalevankankaalle, sinne sijoittuvan dataperusteisen tiedon jalostamiseen erikoistuneen tutkimusympäristön varustamisesta sekä uutta yritystoimintaa synnyttävän kehittämisalustan luomisesta. Osaamiskeskittymänä MemoryLab palvelee Mikkelissä jo toimivia muistiorganisaatioita, kuten Kansallisarkistoa, Kansalliskirjastoa ja Elinkeinoelämän keskusarkistoa, mutta se luo samalla innovatiivisen ympäristön tekoälyn mahdollisuuksien hyödyntämiselle pitkäkestoisesti säilytettävän datan jalostamiseen ja kaupallisten palvelujen tuottamiseen uusille toimialoille.**

Mikkelin EcoSairila kehitysalustan kehittäminen uudenlaiseksi ympäristöliiketoiminnan keskukseksi

EcoSairila on moderni ja kokonaisvaltainen teollisuuden keskus ja kiertotalouden kehittämisalusta, jossa yhdistyvät moderni jätevedenpuhdistamo, biokaasulaitos, modernit koeympäristöt sekä kiertotalouden yritystoiminta. EcoSairilan kärki on Blue Economy Mikkelin -osaamiskeskus, joka on valittu Työ- ja elinkeinoministeriön rahoittaman innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen kehittämiskohteeksi.

- **Tavoitteena on EcoSairilan alueen kehittäminen ympäristöluvituksen ja reaaliaikaisen ympäristön tilan valvonnan kansalliseksi pilottialueeksi viranomaisten ja alueen toimijoiden yhteistyöhankkeena. EcoSairilan TKI-ympäristö toteutetaan koordinoitusti LUT-yliopiston, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun, alueen toimijoiden ja Suomen Ympäristökeskuksen yhteistyöhankkeena siten, että siinä huomioidaan kehitysympäristöjä hyödyntävien yritysten tarpeet.**

Teknologiapuisto Nohevan vahvistaminen Savonlinnan kaupungin elinvoimaisuuden veturiksi

Teknologiapuisto Noheva on metsäteollisuuden, biometsätalouden sekä ympäristö- ja energiatekniikan innovatiivinen osaja- ja asiantuntijakeskittymä Savonlinnassa. Teknologiapuistoon kuuluvat muun muassa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin elektroniikan testilaboratorio ja kuitulaboratorio, Xamkin ja Aalto-yliopiston yhteisesti toteuttama mikroselluloosalaboratorio sekä Luonnonvarakeskus Luken metsäpuiden kasvullisen lisäyksen laboratorio ja materiaalikäsittelytilat, jotka mahdollistavat robotiikan avulla puun alkiotuotannon volyymin nostamisen. Parhaillaan on rakenteilla teollisen puurakentamisen tutkimus-, tuotekehitys- ja testauslaboratorio, joka valmistuu kesällä 2023. Teknologiapuisto Noheva yhdessä yritysten, oppilaitosten ja TKI-yksiköiden kanssa, muodostaa TKI-klusterin, jonka tarkoituksena on rekisteröityä European Cluster Collaboration Platformille. Savonlinnan Teknologiapuisto Noheva tukee toiminnallaan alueen metsäbiotalouden ekosysteemiä. Teknologiapuistossa on kolme insinöörikoulutusohjelmaa, Aalto-yliopiston professuuri ja Luonnonvarakeskuksen professori.

Savonlinnan kaupungin strategiassa vuosille 2022–2025 on linjattu Teknologiapuisto Nohevan vahvistamisesta kaupungin elinvoimaisuuden veturiksi sekä Savonlinnan tutkimus- ja tuotekehitys- sekä koulutustoimintaa palvelevaksi osaamiskeskittymäksi. Edelleen kehittyäkseen Noheva edellyttää mm. investointeja tutkimusinfraan, sekä korkeakoulukeskuskonseptin edelleen kehittämistä.

Matkailua tukevat kehittämistoimet ja rahoitus

Sodan ja rauhan keskus Muistin toiminnan resurssointi

Sodan ja rauhan keskus Muisti on Mikkeliissä kesällä 2021 avattu, sotaa ilmiönä esittelevä humanisti-yhteiskuntatieteellinen tiedekeskus. Keskus sijaitsee talvi- ja jatkosodan aikaisen päämajan tiloissa Mikkeliissä ja toimii tiiviissä yhteistyössä arkistolaitosten, yliopistojen, museoiden ja kirjastojen kanssa sekä osana Mikkelin Memory Campus konsortiota. Mikkelin kaupunki esittää, että valtio tukee ja resursoi Sodan ja rauhan keskus Muistin toimintaa vuosiavustuksin (esimerkiksi Tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten, Tiedekeskus Heurekan sekä tieteellisen seurojen ja yhdistysten toiminta-avustus) Muisti sai vuonna 2021 100 000 € avustuksen (haettiin 250 000 €). Mikkelin kaupunki esittää, että valtio tukee ja resursoi Sodan ja rauhan keskus Muistin toimintaa ja myöntää toiminnalle vuosiavustuksen 450 000 vuodesta 2022 lähtien.

Saimaa Geopark

Saimaa Geopark on Saimaan ja kahden maakunnan alueen matkailun yhteinen kehittämisen kärki ja Mikkelin matkailun kehittämisalusta. Valtion Visit Finlandin kautta tekemät panostukset tukevat Saimaa Geopark –alueen matkailun kehittämistä erittäin hyvin ja sitä tulee jatkaa pitkäjänteisesti myös tulevaisuudessa. Tulevaisuudessa järvisuomi tulee olemaan matkailun keskeinen kasvualue sekä kiinnostava investointikohde eri matkailutoimijoille ja valtion tulee osaltaan tukea kasvuun tähtääviä alueen matkailuhankkeita sekä huolehtia alueen matkailua tukevan infran kunnosta.

Luontomatkailun kehittäminen

Metsähallituksen tulee osoittaa riittävä rahoitus alueen matkailulle tärkeiden kansallispuistojen kuten Mäntyharju-Repovesi -reitistön kehittämiseen retkeilijävolyymien kasvaessa. Maakunnan matkailussa myös Maakuntajärvi Puulan vesistöalue tulee nostaa maakunnan markkinoinnissa esille Saimaa-brändin rinnalle, jotta Mikkelin pohjoisosan erityispiirteet nousevat tasapuolisesti esille maakunnan vetovoimatekijänä.

Etelä-Savon kuntien taloudellisen aseman ja riittävän palvelutason turvaaminen hyvinvointialueuudistuksessa

- Jotta kunnat voivat järjestää ja tuottaa parhaalla mahdollisella tavalla niiden vastuulle jäävät tehtävät, tulee valtion rahoituksen (valtionosuudet ja verotulot) olla riittävällä tasolla ja valtionosuusjärjestelmässä huomioida kuntien erilaiset tarpeet ja kuntien yhtenäiset velvoitteet.
- Järjestelmää tulee kehittää yksinkertaisemmaksi, ennustettavammaksi, oikeudenmukaisemmaksi sekä rahoitusperiaatteen mukaisesti toimivaksi, eli kuntien on saava niille säädetyistä tehtävistä valtiolta täysimääräinen korvaus. Ennen kuin kunnille osoitetaan uusia tehtäviä, on niiden rahoitus turvattava ja kuntatalouden rakenteelliset haasteet tiedostettava ja tunnustettava.
- Kuntalaisten tarvitsemia palveluita on oltava riittävästi ja niiden tulee olla saavutettavissa. Asukkaiden paikalliset palvelut eivät saa heiketä uudistuksen johdosta.
- Palo- ja pelastuspalvelut tulee resursoida niin, että kansalaisten turvallisuus ja kohtuulliset vasteajat voidaan turvata kaikille asuinpaikasta riippumatta
- Palveluverkkoa uudistettaessa on huomioitava erityisesti väestön ikääntymiseen liittyvä palvelutarpeen kehitys. Sairastavuuskertoimia tulee muokata siten, että vanhimman väestön osalta tarvekertomia korotetaan
- Hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnoilla on turvattava sujuvat lasten, nuorten ja perheiden palvelut (perhekeskustoimintamalli sekä oppilas- ja opiskelijahuolto) sekä ennaltaehkäisevät lähipalvelut sekä erityispalvelut.
- Myös saaristoisuus ja vapaa-ajan asukkaiden palvelutarve tulee huomioida rahoituksen perusteissa.

Etelä-Savon hyvinvointialueelle tulee rahoituslaissa kirjata pysyväksi velvoitteeksi ylläpitää kahta ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystyksikköä ja varmistaa oikeus riittävään lisärahoitukseen palvelujen turvaamiseksi

- Voimassa oleva laki mahdollistaa hyvinvointialueella kahden sairaalan ylläpidon vuoden 2032 loppuun ja määräaika tulee muuttaa toistaiseksi voimassaolevaksi.
- Savonlinnan ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystyssairaalan turvaaminen tulee olla tasolla, jossa yleisanestesiassa tapahtuva leikkaustoiminta on mahdollista. Itä-Savo on maantieteellisesti saariston rikkoma alue, jossa väestö asuu pitkien etäisyyksien päässä muista kuin Savonlinnan keskussairaala. Lisäksi alueella on merkittävä vapaa-ajan asuntojen määrä ja sitä kautta alueella asuu noin 20000 vapaa-ajan asukasta, jotka ovat keskimäärin noin 3 kuukautta vapaa-ajan asunnoilla

- Kahden ympärivuorokautisen yhteispäivystyssairaalan ylläpitäminen tuo Etelä-Savon hyvinvointialueelle selvästi suuremmat kustannukset päivystyksen ja siihen liittyvien 24/7-palvelujen tuottamisesta ja hoitamisesta kuin niille alueille, joilla on vain yksi vastaava yksikkö. Voimaanpanolain 59 §:n perustelujen mukaan kahdesta päivystyksestä aiheutuviin kustannuksiin ei maksettaisi erilliskorvausta Etelä-Savon tai Lapin hyvinvointialueille, vaan kustannukset tulisi kattaa hyvinvointialueen rahoituslain mukaisella yleiskatteellisella rahoituksella.
- Rahoituslain mukaan hyvinvointialueella on oikeus lisärahoitukseen palvelujen turvaamiseksi. Etelä-Savon hyvinvointialueelle tulee osoittaa pysyvä indeksiin sidottu lisärahoitus ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen ylläpitämiseen Mikkeliin ja Savonlinnassa. ErillISRahoituksen turvin turvataan parhaiten alueen palvelujen saatavuus, saavutettavuus, laatu ja kustannusvaikuttavuus.
- Eduskunnan käsitellessä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lainsäädännön hyväksymistä (HE241/2020 vp) se hyväksyi lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Savonlinnan ja Kemin sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi.
- Kahden päivystävän sairaalan malli on määritettävä olosuhdetekijäksi ja huomioitava rahoitusmallissa, jotta hallituksen ehdotus toteuttaa eduskunnan tahdon. Tällöin Etelä-Savon hyvinvointialueelle muodostuu tosiasiallinen mahdollisuus ja velvollisuus pitää yllä kahta päivystävää sairaalaa.

Riittävä valtion rahoitus kunnille TE2024 uudistuksen toteuttamiseksi

- Työllisyyden hoidon siirtäminen kuntien vastuulle vuonna 2024 edellyttää kunnille osoitettua riittävää valtion rahoitusta, jotta muutos voidaan toteuttaa laadukkaasti ja asiakkaiden lähipalvelu turvataan.
- Lisäksi kunnilla tulee olla riittävät vaikutusmahdollisuudet ja –välineet, joilla voidaan vaikuttaa myös hyvinvointialueella samanaikaisesti siirtyvien ja työllisyyden hoitoon liittyvien palvelujen ja toimenpiteiden toteuttamiseen, koska ne vaikuttavat suoraan mm. kuntien maksamaan työmarkkinatuen maksusuuteen.

Perusväylänpidon kohteet tieverkolla

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa alueellisina toteutettavista perustienpidon tieinvestoinneista ja niiden suunnittelusta Etelä-Savon, Pohjois-Savon sekä Pohjois-Karjalan maakuntien alueilla. Kunnostustarpeessa oleva tienpito alueilla on noin 1500 km päällystettyä tieverkkoa, josta Etelä-Savon osuus on noin 30 % (2023).

Pohjois-Savon ELY-keskuksen kohdelistauksessa (vieressä) ovat mukana perusväylänpidon kohteet Etelä-Savossa vuoden 2023 suunnittelutilanteen osalta. Kohteiden valinnassa on painotettu kohteen päällysteen huonokuntoisuutta, verkostollista merkitystä sekä liikennemäärää. Kohteille esitetty rahoitus riittää päällysteen uusimiseen sekä pohjarakenteen parantamiseen kriittisimmiltä osin. Rahoitus ei mahdollista esim. tien linjauksen tai geometrian muuttamista.

Listauksen ulkopuolelle jää paljon tunnistettuja kohteita ja tarpeita*. Listaa päivitetään vuosittain ELY-keskuksen päällyste-ohjelman laadinnan yhteydessä ja kohteiden toteutumisen myötä.

- **Maakunnan edunvalvonnassa pyritään ensisijaisesti vaikuttamaan käytettävien perusväylänpidon määrärahojen riittävyyteen, jotta kohdepriorisointia voitaisiin tehdä alueiden ja tienpidon näkökulmasta paremmin ja tehokkaammin.**
- **Liikenteen edunvalvonnassa pyritään edistämään erityisesti niitä Etelä-Savon kuntien tunnistamia perustienpidon kohteita, jotka ovat vielä jääneet suunnittelun ulkopuolelle.**
- **Tavoitteena on, että Etelä-Savon päällystystoimenpiteet kohdentuvat valta- ja kantateiden ohella asukkaiden sujuvaa arkea (keskusten väliset yhteydet) sekä biotalouden kustannustehokkaita raaka-ainekuljetuksia tukevalle alemmalle tieverkolle.**
- **Lisäksi on varmistettava, että yksityisteiden hoitokunnilla on edellytykset huolehtia yksityisteiden kunnosta niin, että materiaali- ja matkailuvirrat voivat käyttää tiestöä sujuvasti vuoden ympäri.**

Kohteet (järjestys suunnittelutilanteen ja tienumeron mukaisesti)

Suunnitelmat valmiit

Mt 420 Mäntyharju-Kuomionkoski 10,8 km, 1,1 M€
Mt 447 Lapaskangas-Alajoki 14,4 km, 1,5 M€
Mt 616 Kangasniemen taajama, 4,5 km, 0,5 M€
Mt 15225 Salmelantie (Kangasniemen taajama) 2,9 km, 0,4 M€
Mt 15226 Kangasniemen taajama 2,6 km, 0,4 M€

Ei suunnitelmaa

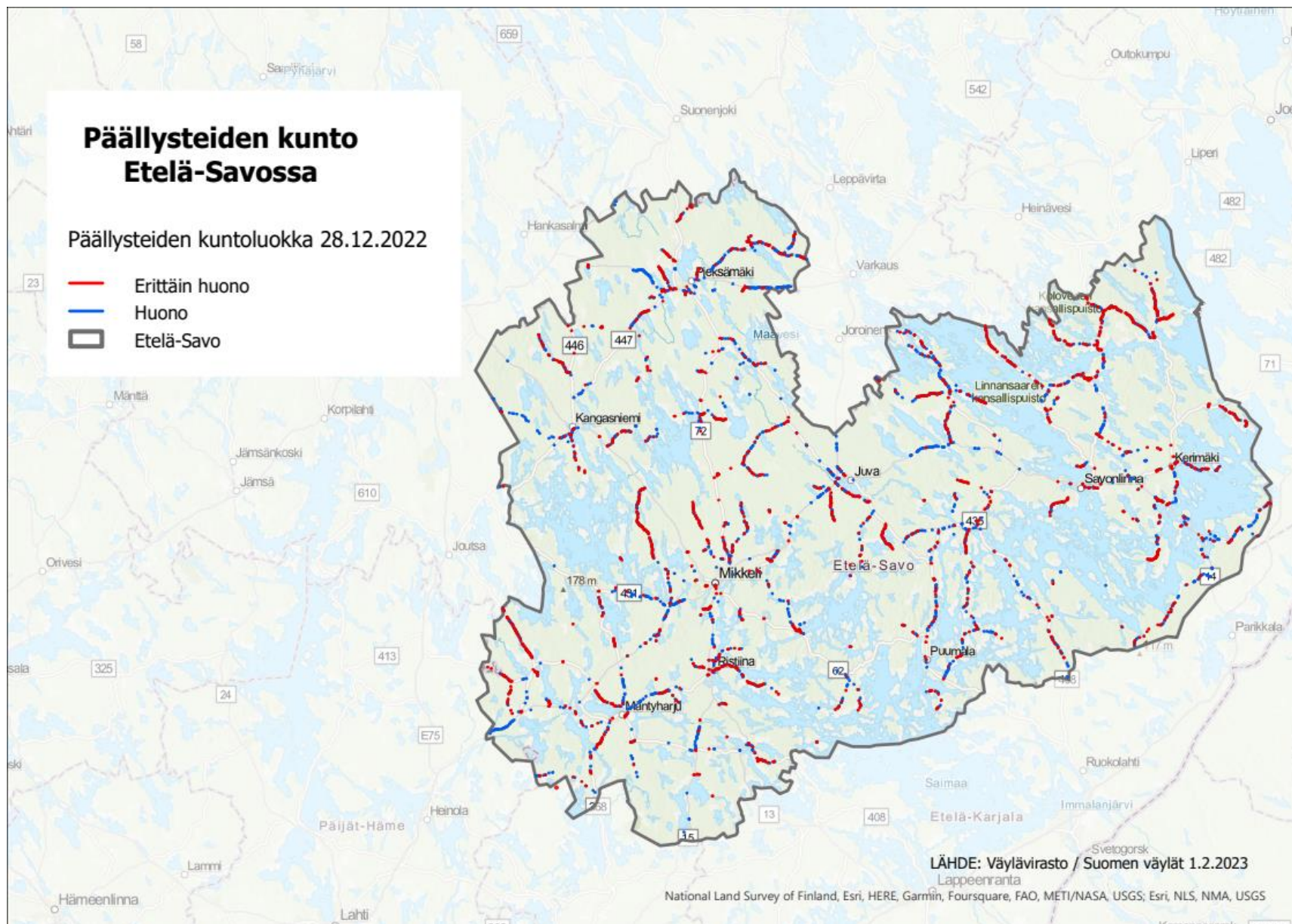
Mt 428 Pertunmaa-Vehmaa 15,4 km, 1,6 M€
Mt 447 Tyrväälä-Kivisuo 6,5 km, 0,7 M€
Mt 459 Virtasalmi-Vehmaskylä 11,3 km, 1,2 M€
Mt 471 Enonkoski-Hanhivirta 9,0 km, 1,1 M€
Mt 474 Kangas-Nissilä 8,8 km, 0,9 M€
Mt 4421 Toivakantie 20,3 km, 2,2 M€
Mt 15197 Moinsalmentie 16 km, 1,7 M€
Mt 15208 Vanhanmäentie 18,6 km, 2,0 M€

Etelä-Savon kuntien alkuvuodesta 2021 listaamia teitä*, joilla kunnostustarpeita:

Lohilahden ja Virtumjoen väli (438)	Yhdystie (4741)
Pieksämäentie (447)	Nääringintie (4592)
Jäppilä-Tihusniemi (453)	Koikkalantie (15156)
Juva-Pieksämäki (459)	Soinientie (15164)
Rantasalmentie (464)	Summalantie (15166)
Seututie (467)	Viljakansaarentie (15169)
Seututie (471)	Moinsalmentie (15197)
Seututie (474)	Pieksämäki-Partaharju (15287)
Joutsantie (616)	
Hatsola (Vanha Juvantie 4342)	
Narila-Kalvitsa (4591)	

* Mukana ovat Etelä-Savon kuntien maakuntaliitolle alkuvuodesta 2022 toimittamassa edunvalvonta-asialistauksessa yksilöidyt tieosuudet, eikä listaa voi pitää täysin tyhjentävänä.

Huonokuntoisten teiden osuus Etelä-Savossa on yhteensä noin 400 km

Kuntakohtaisten liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteiden edistäminen

Etelä-Savon maakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelma -asiakirjassa on esitetty maakunnan tahtotila ja toimenpiteet maakunnan liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Maakunnan tahtotilan muodostamista ja toimenpiteiden valintaa ohjaavat lainsäädäntö, valtakunnalliset ja maakunnalliset linjaukset sekä maakunnan asukkaiden ja elinkeinoelämän tarpeet.

Seuraavassa esitetään joitakin edunvalvonnalla edistettäviä kuntakohtaisia liikennejärjestelmän kehittämiskohteita. **Listaus on koottu Etelä-Savon kuntien maakuntaliitolle toimittamista edunvalvonta-aineistoista.** Kohteet täydentävät maakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa yksilöityjä toimenpiteitä Etelä-Savon liikennejärjestelmän kehittämiseksi ja ovat joltain osin myös samoja.

Hankkeita yhdistää se, että niiden toteutuminen parantaisi merkittävästi alueen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja työssäkäynti- ja muun liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta sekä monipaikkaisen asumisen edellytyksiä.

Kohteita:

- Hätinvirran lossin korvaaminen sillalla (mt 15123), Puumala
- Hanhivirran lossin korvaaminen sillalla , Enonkoski
- Pieksämäki –Savonlinna –Parikkala raideyhteyden edistäminen (ml. Laitaatsalmen ratasilta), Savonlinna
- Puutavaralastauksen raideliikenteen kuormauspaikka, Pieksämäki
- Valtatie 23 perusparantaminen Pieksämäen kohdalla
- UPM/Pelloksen –teollisuusalueen ja logistiikan kehittäminen (Ristiina-Mynttilä rataosan peruskorjaus, Mikkeli)
- Puumalan sataman kehittäminen
- Kevyen liikenteen väylän rakentaminen Savonlinnan ja Tanhuvaaran urheiluopiston välille, Savonlinna
- Pyöräilyn turvallisuuden edistäminen (erityisesti kt62 osuus)
- Muut